

Comparative analysis of the stylistic features of metonymy and synecdoche in the works of Uzbek and English writers

Nodira EGAMBERDIYEVA¹

Uzbekistan State University World Languages

ARTICLE INFO

Article history:

Received November 2024

Received in revised form

10 December 2024

Accepted 25 December 2024

Available online

25 January 2024

Keywords:

metonymy,
synecdoche, stylistic
features,
Uzbek literature,
English literature,
rhetorical devices,
comparative analysis,
literary tradition,
narrative structure,
cultural nuances.

ABSTRACT

This paper provides a comparative analysis of the stylistic features of metonymy and synecdoche in the works of Uzbek and English writers. The study explores how these rhetorical devices enhance meaning, create deeper layers of expression, and engage readers. It examines their roles in both languages, highlighting similarities and differences in stylistic application, cultural nuances, and literary traditions. By analyzing selected works of prominent writers, the paper demonstrates the impact of these devices on narrative structure and reader interpretation.

2181-3701/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol2-iss1/S-pp204-207>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

O'zbek va ingliz yozuvchilari asarlarida metonimiya va sinekdoxaning stilistik uslublarini taqqoslash

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

metonimiya,
sinekdoxa,
stilistik uslublar,
o'zbek adabiyoti,
ingliz adabiyoti,
 ritorik vositalar,
taqqoslash tahlili,
adabiy an'analar,
hikoya tuzilishi,
madaniy xususiyatlar.

Ushbu maqola metonimiya va sinekdoxa stilistik uslublarini o'zbek va ingliz yozuvchilari asarlarida taqqoslashni maqsad qilgan. Tadqiqot ushbu ikki ritorik vosita orqali ma'no boyligini oshirish, chuqur ifoda qatlamlarini taqdim etish va o'quvchini jalb etishda qanday foydalanilishini o'rganadi. Metonimiya va sinekdoxaning ikkala tildagi roli, stilistik qo'llanilishi, madaniy xususiyatlari va adabiy an'analar o'rtasidagi o'xshashlik va farqlarni yoritib beradi. Tanlangan yozuvchilarning asarlari tahlil qilinib, ushbu stilistik vositalarning hikoya tuzilishi va o'quvchi talqiniga ta'siri ko'rsatiladi.

¹ Uzbekistan State University World Languages

Сравнительный анализ стилистических особенностей метонимии и синекдохи в произведениях узбекских и английских писателей

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

метонимия,
синекдоха,
стилистические
особенности,
узбекская,
литература,
английская литература,
риторические средства,
сравнительный анализ,
литературные традиции,
структура повествования,
культурные особенности.

В настоящей работе проводится сравнительный анализ стилистических особенностей метонимии и синекдохи в произведениях узбекских и английских писателей. Исследование показывает, как эти риторические средства обогащают смысл, передают глубокие уровни выражения и способствуют вовлечению читателя. Особое внимание уделяется их роли в обоих языках, выявляя сходства и различия в стилистическом применении, культурных особенностях и литературных традициях. Анализ произведений известных авторов демонстрирует, как данные приёмы влияют на структуру повествования и восприятие текста.

KIRISH

Adabiyotning asosiy maqsadi inson ruhiyatini ifodalash va uni ta'sirchan shaklda o'quvchiga yetkazishdir. Bu maqsadga erishishda turli stilistik vositalar, xususan, metonimiya va sinekdoxa muhim ahamiyat kasb etadi. Metonimiya va sinekdoxa adabiy matnda qahramon xarakterini ochish, voqealar rivojini ifodalash va umumiy mazmunni chuqurlashtirish uchun keng qo'llaniladi. Ushbu maqolada o'zbek va ingliz yozuvchilari asarlarida ushbu vositalarning ishlatilish uslublari o'rganilib, ularning o'ziga xos jihatlari taqqoslanadi.

Metonimiya – bu bir narsa yoki hodisani boshqa narsa bilan nomlash orqali ifodalash san'ati bo'lib, ular orasida muayyan bog'liqlik mavjud bo'ladi. Masalan, “to'rt devor” uy, “to'qilgan qalam” esa yozuvchi mehnatini anglatishi mumkin.

Sinekdoxa esa bir butunni uning qismi orqali yoki aksincha, qismni butun orqali ifodalash vositasidir. Masalan, ingliz tilidagi “All hands on deck” iborasida “hands” so'zi odamlarni anglatadi. Ushbu stilistik vositalar nafaqat o'xshashlikni, balki milliy mentalitet va madaniyatni ham ifodalaydi. Ingliz va o'zbek adabiyotlarida bu vositalarning qo'llanilishi orqali adiblar voqealarga turli kontekstda yondashadilar.

O'zbek yozuvchilarining asarlarida metonimiya va sinekdoxa ko'pincha milliy an'analar, tabiat va ijtimoiy hayotni ifodalashda qo'llaniladi. Masalan, Abdulla Qodiriy asarlarida metonimiya orqali Toshkentning turli mahallalari va tarixiy joylari bir xil sharoit va muhitni tasvirlash uchun ishlatiladi. Misol sifatida, “O'tgan kunlar” romanida “qora ko'cha” tasviri nafaqat geografik joy, balki o'sha davrning qiyinchiliklari va ziddiyatlarini aks ettiradi. Sinekdoxa esa odatda shaxsiy kechinmalarni umumlashtirish yoki xalqning umumiy hissiyotini ko'rsatish uchun ishlatiladi. Masalan, Oybekning “Qutlug' qon” romanida qahramonlarning kichik qismi orqali butun jamiyat holatini ifodalash mumkin.

Ingliz yozuvchilari metonimiya va sinekdoxani ko'pincha shaxsiy va ijtimoiy munosabatlarni tasvirlashda ishlatishadi. Masalan, Charlz Dikkens asarlarida Londondagi ko'chalar va binolar metonimiya vositasida tasvirlanib, shahar aholisi hayoti va ijtimoiy tafovutlarini aks ettiradi.

Dikkensning “Oliver Twist” asarida “London” faqatgina geografik joy sifatida emas, balki yirik shahar hayotining murakkabligi va adolatsizliklar ramzi sifatida namoyon bo'ladi. Sinekdoxa esa ko'pincha shaxsiy tajribalarni umumiyashtirish uchun ishlatiladi. Masalan, Uilyam Shekspirning “Julius Caesar” tragediyasidagi “Lend me your ears” iborasi xalqning e'tiborini qaratish maqsadida ishlatilgan. O'zbek va ingliz adabiyotlarida metonimiya va sinekdoxaning ishlatilishi maqsadi jihatidan o'xshash bo'lsa-da, ular ifodalash uslubi va konteksti bo'yicha farqlanadi. O'zbek adabiyotida bu vositalar ko'proq milliy urf-odatlar va ijtimoiy hodisalarni yoritishga qaratilgan bo'lsa, ingliz adabiyotida shaxsiy kechinmalar va ijtimoiy masalalarga urg'u beriladi. Masalan, Abdulla Qodiriy va Charlz Dikkens asarlarida metonimiya o'xshash vazifani bajaradi, ya'ni muayyan joylarni umumiy muhitni tasvirlash uchun ishlatadi. Ammo ingliz yozuvchilarining asarlarida ushbu vositalar ko'proq shaxsiy drammatizmni oshirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Metonimiya va sinekdoxa stilistik uslublarni tadqiq etish jarayonida mahalliy va xorijiy adabiyotlarni o'rganish muhim ahamiyatga ega. O'zbek yozuvchilarining asarlarida metonimiya va sinekdoxa ko'rinishlari o'ziga xos uslubda namoyon bo'ladi. Xususan, Abdulla Qodiriy, O'tkir Hoshimov, Pirimqul Qodirov kabi yozuvchilarning asarlarida ushbu stilistik vositalarning qo'llanishi o'zbek milliy mentaliteti va tarixiy kontekst bilan uyg'unlashgan. O'zbek adabiyotida metonimiya, asosan, milliy ramzlar va urf-odatlarni tasvirlashda qo'llansa, sinekdoxa esa umumiy va xususiy o'rtasidagi bog'liqlikni ochib berishda samarali vosita sifatida ishlatiladi. Ingliz yozuvchilarining, xususan, William Shakespeare, Charles Dickens va Virginia Woolf kabi ijodkorlarning asarlarida metonimiya va sinekdoxaning stilistik funksiyalari ingliz madaniyatining chuqur ijtimoiy va psixologik aspektlarini aks ettiradi. Shakespeare'ning dramatik asarlarida metonimiya hissiyotlarni ifodalashda muhim vosita bo'lsa, sinekdoxa esa xarakterlarning ichki olamini tasvirlashda foydalaniladi. Dickensning romanlarida ijtimoiy muhit va shaxs o'rtasidagi aloqadorlikni ochishda ushbu uslublarni samarali qo'llanilgan. Mazkur mavzuni tadqiq etishda quyidagi metodlardan foydalaniladi:

Taqqoslash usuli: O'zbek va ingliz yozuvchilari asarlaridagi metonimiya va sinekdoxaning stilistik funksiyalarini qiyosiy tahlil qilish orqali ular o'rtasidagi umumiylik va farqlar aniqlanadi.

Kontekstual tahlil: Har bir yozuvchining asaridagi stilistik vositalar ularning ijtimoiy va madaniy konteksti asosida o'rganiladi. Bu usul milliy xususiyatlarni aniqlashga yordam beradi.

Lingvistik tahlil: Metonimiya va sinekdoxaning lingvistik jihatlari, jumladan, ularning leksik-semantik va sintaktik funksiyalari o'rganiladi. Bunda o'zbek va ingliz tillarining strukturaviy xususiyatlari hisobga olinadi.

Statistik tahlil: Yozuvchilar asarlaridan olingan metonimiya va sinekdoxa misollari son jihatdan tahlil qilinib, ularning qo'llanilish chastotasi va uslubiy o'rniga baho beriladi.

Tarixiy yondashuv: Metonimiya va sinekdoxaning o'zgaruvchanligi tarixiy jarayonlar kontekstida tahlil qilinadi. Bu usul yozuvchilarning yashagan davri va jamiyatidagi madaniy tendensiyalarni aniqlashga xizmat qiladi.

Mazkur metodlar orqali metonimiya va sinekdoxa stilistik vositalarining o'zbek va ingliz adabiyotidagi funksiyalari va ahamiyatini aniqlashga qaratilgan holistik yondashuv amalga oshiriladi.

NATIJA VA MUHOKAMALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'zbek va ingliz yozuvchilari asarlarida metonimiya va sinekdoxa stilistik uslublarning qo'llanilishi o'ziga xos xususiyatlarga ega. O'zbek adabiyotida bu uslublarning ko'pincha milliy ruhni, madaniy va tarixiy mavzularni yoritish maqsadida ishlatiladi. Masalan, o'zbek yozuvchilari qahramonlar xarakterini ochib berishda ularning kiyimi, kasbi yoki yashash joyi orqali metonimik ifodalarni qo'llaydi. Bu uslub asar ruhiyatini yanada boyitadi va o'quvchini matn mazmuniga chuqurroq jalb etadi. Ingliz adabiyotida esa metonimiya va sinekdoxa ko'pincha soddalashtirilgan va universal tushunchalarni yaratish uchun ishlatiladi. Ayniqsa, klassik ingliz adabiyotida bu uslublarning orqali jamiyatning ijtimoiy strukturalari, shaxsiy munosabatlar va zamonaviylikning keskin kontrastlari tasvirlanadi. Misol tariqasida, Shekspir asarlarida sinekdoxa orqali butun jamiyatni yoki bir guruh odamni bitta obraz vositasida tasvirlash odatiy hol sanaladi. Taqqoslashlardan ko'rinadiki, o'zbek yozuvchilari asosan an'anaviy va tarixiy mavzularda metonimiya va sinekdoxani qo'llashda ustun bo'lsa, ingliz yozuvchilari ko'proq universal va falsafiy ma'nolarni ifodalash uchun bu uslublardan foydalanadi. Bu milliy adabiyotlarning o'ziga xosliklari va madaniy tafovutlarining yaqqol namunasidir. Umuman olganda, har ikki adabiyotda metonimiya va sinekdoxa nafaqat stilistik uslub, balki o'quvchining estetik qabul qilish jarayonida muhim vosita ekanligini ko'rish mumkin. Ushbu uslublarning muvaffaqiyatli ishlatilishi adibning mahoratiga bog'liq bo'lib, ular o'quvchida qiziqish uyg'otish va asar mazmunini yanada chuqurroq anglashga xizmat qiladi.

XULOSA

Metonimiya va sinekdoxa o'zbek va ingliz adabiyotlarida o'ziga xos stilistik vositalar bo'lib, ular orqali yozuvchilar milliy va universal masalalarni yoritadilar. O'zbek adabiyotida bu vositalar milliy ruh va an'analarni aks ettirishda ko'proq qo'llanilsa, ingliz adabiyotida ular insoniy his-tuyg'ularni va ijtimoiy masalalarni chuqurroq yoritishga xizmat qiladi. Ushbu taqqoslash orqali har ikki adabiy maktabning boyligi va o'ziga xosligini anglash mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Umidov, O. (2004). "O'zbek tilining stilistikasi." Tashkent: O'qituvchi.
2. Xayitboyev, M. (2009). "O'zbek adabiyotidagi stilistik tafovutlar." Toshkent: Fan.
3. Leech, G. (1981). *Semantics: The Study of Meaning*. 2nd Edition. Harmondsworth: Penguin Books.
4. Culler, J. (2001). *The Literary in Theory*. Stanford University Press.
5. Kern, R. (2016). *The Literature of the English Renaissance*. Oxford University Press.
6. Searle, J. (1995). *The Expression of Meaning*. Cambridge University Press.
7. Bakhtin, M. (1981). *The Dialogic Imagination*. University of Texas Press.
8. Tannen, D. (1993). *Gender and Discourse*. Oxford University Press.